



Week 3

Tzedakah and Maaser Kesafim

צדקה ומעשר כספים

כתובות ס"ח

ב"ב ט' ע"א

יו"ד ר"נ

ערוך השלחן

שבט הלוי ח"ט ר"ב

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי אליעזר ע"ה

לז"נ ויצא בת ר' שמואל זאב ע"ה



כתובות ס"ח

ר"י דכל היכא דליכא למידרש דרשין ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אלא הכא דלא מסתבר ליה למדרש כרבנן דקרא משמע דצאין לו מירי כדכתיב די מנסורו^א:

דכתיב היא מוצאת רבינו חננאל גריס מוצת בלא אל"ף לשון ויתא חש צליון (א"כ ד):

וכן הוא אומר^א מעשה לו עזר כנגדו: תנו רבנן די מחסורו^ב אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו אשר יחסר לו^א אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין: תנו רבנן^א מעשה

צינורא דדשא. מור שצמפתן וליך הדלת סובב צו: ההוא יומא. אומן היום שנתן העני לצו לדעת מי נותנס לו: כיון דחזא. העני: ^א אנא שביחנא בגו ביתא. וענייס מוצאין אומי לפיכך זכותי גדול: ומקרא הנייתי. הנאתי מזומנת שאני מחלקת לחס וצער ומלת אצל אתה נותן מעות לעניים והם טורחים וקונים סעודה: ומאי בול"י דאי. למה להם לצרות ולכנס לתנור: היא מוצאת. והיא שלחה וגו' אע"פ שצאתה לישרף לא גילתה הדצר אלא חס כן יגלה הוא ואס לא יגלה נשרפת: עייפיהו. כפליניהו: סיאנקי. שם מקום: זוודאי קלי"י. לידה קלה הכינתי לדרך רחוקה שאני יוצא לה: ומצלי עיניה. ומטה עיניו כלפי אחוריו לראות שלא יצא רמאי ויתירה שעושה עצמו עני והעניים צאים ומתירים אותם: צטלי

באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותא אמר רב הונא ליטרא בשר משל^א עופות ואיבעית אימא בליטרא בשר ממוש^ב רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה: ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בעדשים גלגל עמו בעדשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא^א עיני כל אלדך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן^ב

הקב"ה פרנסתו בעתו אדחכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי דקמא א"ל^א נענתי לך קום אכול תנו רבנן אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום הלאה

תלמוד בבלי > עוז והדר > עמוד מס 145 טו כתובות תלמוד בבלי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ב"ב ט' ע"א

הטעמים נכון שמו נחמס מלוקק:

פרנסוני אין בודקין^א תנן התם דאין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון מארבע סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה מאי פרנסת לינה אמר רב פפא פוריא ובי סדיא שבת נותנין לו מזון שלש סעודות תנא^א אם היה מחזיר על הפתחים אין נזקקין לו ההוא עניא דהוה מחזיר על הפתחים דאתא לקמיה דרב פפא לא מזדקי^ב ליה א"ל רב סמא בריה דרב ייבא לרב פפא אי מר לא מזדקי^ב ליה אינש אחרינא לא מזדקי^ב ליה לימות (ג) ליה והא תניא אם היה עני המחזיר על הפתחים אין נזקקין לו א"ל אין נזקקין לו למתנה מרובה אבל נזקקין לו למתנה מועטת אמר רב אסי לעולם אל ימנע אדם עצמו [מלתת^א] שלישית השקל בשנה שנא' (ד) והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו ואמר רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצות

תלמוד בבלי > עוז והדר > עמוד מס 27 כד בבא בתרא תלמוד בבלי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יו"ד ר"נ

יורה דעה רנ רנא הלכות צדקה

שו"ת זיהב

רנ א אבל אין היחיד כו'. והבי' כ' דגס סיחיד ממייב ליתן לו כל די מחסורו אם ידו משנה וכלעיל ר"ס רמ"ט וכל"כ דרמב"ם פ"ז מהל' מ"ט ליתן לזקק כו' לפי מה שחזר בפני אהה מלווה ליתן לו אם אין לו כסות כו' בפרק אמרו על הלל חזקן שלקח לעני בן טובים כוס לרכוב עליו כו' אלא פ"כ כל אדם שידו משנה מלווה ליתן לעני שאינו מחזר על הפתחים לפי מה שחזר בפני ואין מכל זה הכרח וי"ל דכל זה מייירי בשאלין רבים אללו או שאלין יד רבים משנה לסייע לו : **ב** לא יפחתו לה מנ' וזו. ומחייבין אח הגבאים ללוות ואם ישנן בנים אפי' יותר מנ' נמי נותנין לפי כבודה ר"ן ומביאו ב"י וד"מ ופרישה ומשמע דיותר מנ' אין מחייבים ללוות : **ג** מנ' וזו. נראה דשיעור זה וכן כל השעורים שבסעיף ד' אינו אלא ביניהם אבל בזמן הזה נותנים לו כפי הצורך וכלקמן סי' רנ"ג סעיף ב' : ד מהקופה כו'. וס"ס מכל יחיד ויחיד שמחזר אללו ח"ל לתת לו מחנה מרובה וכל"פ הבי"ח לדעת דרמב"ם וסור :

רנא א עבריו. לשון עבריו משמע שכוף רגיל לעבור וכן בלשון הסור וסמ"ק הוא מומר לחאבון כו' לשון מומר משמע שרגיל בך כלעיל סימן ב' ס"ק כ' וכן כתב הר"ב ס"ב אבל מומר לחאבון כו' וכן דדן שאם עבר עבירה לחאבון פעם אחת לא ילא מכלל אחוה בזה : **ב** עם עניי ישראל. לאו דוקא אלא אפילו עניי טובדי כוכבים לחוד מפרנסים מפני דרכי שלום ר"ן ומביאו ד"מ וכל"כ לעיל סימן קנ"א ס"ק י"ט : **ג** אסור לפרדותו. ומשמע דס"ס דאסור לזנו ולפרנסו ובטור ובסמ"ק משמע דליתו חייב אבל איסורא ליכא ובתב"ח דמחלקין בין פרנסה לפדיון ולא נכירא ועוד שהרי כתבו בן בשם הרא"ם ודברי רמ"מ בס' יראה סימן מ"ז ומשמע כהם להדיח דליתן שלחן ערוך <הרגיל>

רנ במה ראוי ליתן לכל אחד ואחד. ובו ה' סעיפים:

א "במה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו ביצר אם היה רעב יאכילוהו היה צריך לבסות יבסוהו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפי' אם היה דרכו לרכוב על סוס ועבר לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונה לו סוס ועבר [א] וכן לכל אחד ואחד לפי מה שצריך. [ב] ה' הראוי לתת לו פת נותנים לו פת. עיסה נותנים לו עיסה. ממה נותנים לו ממה. הראוי ליתן לו פת חמה חמה. צונן צונן. להאכילו לתוך פיו מאכילין. יאין לו אשה ובא לישא משיאין לו ושוכרים לו בית ומציעים לו מטה וכלי תשמישו ואדר כך משיאין לו אשה :

הגה [ג] ונראה דכל זה בגבאי דקדק או רבים ביחד **א** (א) אבל אין (ה) היחיד מחייב ליתן לעני די מחסורו אלא מודיע לעני לרכוש ואם אין רבים אללו יתן לו היחיד אם ידו משנה (ב"י) ודלא כמשמעות הסור) וכתו שכתבאר סימן רמ"ט :

ב י אשה שבאה לינשא **ב** לא (נ) יפחתו לה **ג** מנ' וזו ואם יש בנים מפרנסים אותה לפי כבודה (ועיין לקמן סי' רנ"ז אם בגבאים נריכים ללוות) :

ג (ב) עני המחזר על הפתחים אין נותנין לו ד [ד] (ג) מהקופה מתנה מרובה אלא מתנה מועטת (כ"י) והר"ם והסוסיס כדליתא בבית יוסף) :

ד י אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מבכר בפונדיון (הרמב"ם פירש שמסקל הפונדיון הוא ח' גרעני שטורה) מר' סאין בסלע ואם לן נותנין לו [ה] ימצע לישן עליו ובסת ליתן מראשותיו י' ושמן וקטנית ואם שבת נותנים לו מזון ג' סעודות ושמן וקטנית [ו] ודג וירק [ז] ואם מבירין אותו נותנין לו לפי בבורו : **ה** . עניי העיר מרובים והעשירים אומרים שלא יחזרו על הפתחים אלא תהיה פרנסתן מוטלת על הצבור לפי ממון הרין עם הבינונים :

הגה [ח] כי עיקר חיוב הצדקה לפי הממון (תשובה הרשב"א הביא הכ"י) ויש מקומות טובהין ליתן לפי הכדש ויש לפי הכס והטובן לפי כדכחו רמ"י יוסף נכדש (נס) זה תשובה הרשב"א הובא בכ"י) :

דלברא"ם כוי כדי סעודה מחנה מרובה לק"מ על הסור דודאי כל מחסורו אין על האחד לבד ליתן לו אבל כדי סעודה חיוב על כל אחד ליתן לו חל"כ מחזר על הפתחים דאין על היחיד ליתן לו אפילו כדי סעודה וכן מודה לזה לדינא בבית יוסף ורמ"א. ויש עוד פלוגתא בעני המחזר על הפתחים לפי דעת הסור בין רמב"ם להרא"ם וכתבו כהן בש"ע סעיף ג' על מי קאי אין מקקין לו למחנה מרובה דלרמב"ם קאי ליחיד הגוון ולהרא"ם קאי על גבאי דקדק ונראה דעת הסור דכ"מ להרמב"ם צריך הגבאי ליתן אפי' למחזר על הפתחים כדי סעודה שגבאי במקום רבים הוא והכ"י כתב דגם לרמב"ם קאי הגבאי דקדק ומשמעות הלשון דרמב"ם לא משמע אלא כדעת הסור דלא מייירי שם מגבאי כלל ומכל מקום לדינא נראה דכ"מ מודיע דהגבאי נותן כדי סעודה אפילו למחזר על הפתחים אלא דבבית יוסף לא פירש דברי הרמב"ם שכתב מחנה מרובה על כדי סעודה : (ב) עני המחזר כו'. נחבאר בסמוך :

רנא א אסור לפרדותו. כסור כחוב בזה עני הסור על אחת מכל המלות כו' אינו חייב ליתן לו דקדק כו' ומייירי בלכעס דאלו לחאבון כרי נקמים אחד כך בסיפא אלא פ"כ בלכעס וסקס בית יוסף דמלשון איט חייב משמע דאין איסור אם יתן לו ועודא דרבי אמי מביאר דאסור להחיותו וחיין בפרישה דכלכעס בחד זימנא לא מיקרי מומר ואין איסור בלחיותו וכן במומר ששועה ברכה פעמים ואפילו לחאבון כוס בן אכל במומר

עמוד מ"ס 144 יו"ד ג קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

כמה ראוי ליתן לכל אחד מהמקבלי צדקה וכו' י"ב סעי'.

ר"נ

מועטים שיכור למלאות כולם די מחסורם למה אינו מחוייב הלא מצות הצדקה הוא על כל אחד מישראל במפורש בתורה וכמ"ש ריש סי' רס"ט ואם אין היר משנת אפילו הנבאי פסור והרבים פטורים אם אין יד כולם משנת כגון שהעניים מרובים ועשירים מועטים כמו בעוה"ר בזמנינו זה וכן בדורות הרבה שלפנינו האם אפשר למלאות די מחסורו ואינם מחוייבים רק במעשר או חומש כפי מ"ש בר"ם רמ"ט ע"ש (סכ"ח וסג"ח) השינוי עליו וסג"ח סק"ח מתקן דס"ל דכשרים אללו חינו מחוייב לכדו אפילו ידו משנת ע"ט וכתב סג"ח דדכריו אינם נכללים וסג"ח סק"ח כתב ג"כ דודאי חין על סיחיד חיוב ליתן לו די מחסורו ע"ט ודכריו תמוסס דאם ידו משנת למס חינו חייב ע"ט).

ה ויראה לי דה"פ כגון שמצבינו טוב ורוב עשירים בעיר ועניים מועטים דווראי החוב על כולם ולא על יחידים והגם שהיחיד יכול בעצמו למלאות די מחסורם מ"מ הרי מוטלים על כולם והוא כוונת רבינו הרמ"א דכ"ז בנבאי צדקה שהוא עומד בשם כל העיר או רבים ביחד אבל אין היחיד מחוייב ליתן די מחסורו בלבדו אפילו ידו משנת כשיש עוד עשירים בעיר ואפילו אם העני בא אצלו כודיע לכולם ויתנו כולם ובאמת אם אין רבים אצלו כגון שאינם בעיר או שהוא דר ביחידות חייב הוא לבדו לשאת אם ידו משנת וכן אם האחרים אינם רוצים ליתן ואין בידו לכופ אותם החיוב עליו לבדו והוא דומה לכל המצות דאם אפילו הרבה רשעים בעיר מחוייב הוא לקיים המצות כשירו משנת (וג"ל דגם כוונת סג"ח וסג"ח כן הוא וסג"ח גס כוונת סכ"ח ולחנם השינוי עליו וגם הסוד חינו חולק כזו וסג"ח סכ"ח השינוי על יספח דלישנא וגם זה חינו מוכרח ע"ט ודוק).

ן צו חו"ל בכתובות (ס"ח) ראשה שבאה להנשא לא יפתחו לה מני זחי פשיטי ואפילו אין בכיס של צדקה ידו ויתנו לה ואם יש הרבה בכיס של צדקה יתנו לה הרבה לפי ערכה וערך משפחתה והוא לפי זמנם ולפי זמנינו זה מובן דני זה אינם כלום ואין בהשיעור דין קבוע רק הכל לפי הזמן (ג"ח סק"ז) וכמ"ש לקמן בסי' רנ"ג.

ן כל אלו הדברים והשיעורים שייכים לעניים שאינם מחזרין בעצמם על הפתחים ליקח פרומות או פרומות לחם אלא יושבים בביתם ומסוה הבושה על פניהם אבל העניים המחזרין על הפתחים אין בהם שיעורים וכל יחיד ויחיד נותן דבר קמן והלא ברבים היו עמהם ולפניהם פתוחים כל השערים ומעיקר הדין איצ לתת להם מקופה של צדקה כלום כיון

א כמה נותנין לעני כתיב כי פתוח תפתח את ירך לו וגו' די מחסורו אשר יחסר לו ותניא בספרי למה נאמרו כולם כלומר כן אלו כפרי לשונות דהא ברי מחסורו די וכ"ש אם היה כתיב די מחסורו אשר יחסר ולמה לי לסיכתב לו אלא ללמדך דאין הגתינות שוות לכולם ונותנין לכל אחד כפי הנהגתו מקודם זה ולזה כתיב לו כלומר לפי ערכו וכפ"ל לשון דאשר יחסר נראה דברי מחסורו בלבד הייתי אומר רק על אכילה ושתייה בלבד קמ"ל אשר יחסר כלומר כל מה שחסר בנדים וכלים והדר כתיב לו כלומר דבכל אלו הדברים כפי מדרגתו.

ב כיצד אם היה רעב יאכילתו היה צריך לכסות יכסהו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפילו אם היה דרכו לרכוב על סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונה לו סוס ועבד ואיזה בכתובות (ס"ו) אמרו עליו על ה"ל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו ג' מילין וכן הובא שם מעשה מגליל העליון שהפסידו בכל יום בהמה בשביל ליטרא בשר אחת שהוצרכו לעני בן טובים ע"ש עוד הובא שם בשני עניים שבקשו לאכול דווקא בשר שמן ויין ישן לאחד נתנו ולאחד לא נתנו ע"ש והיינו שעמא דזה הורגל בזה מעולם וזה לא הורגל בזה מעולם אלא שהרגיל א"ע כך בעניותו ולא היה לו להרגיל א"ע כן ע"ש.

ג ולכן צריך ליתן לכל אחד ואחד כפי מה שצריך ולכל אחד כמדינתו הראוי לתת לו פת נותנים לו פת עיסה נותנים לו עיסה חטים חטים שעורים שעורים הראוי לתת לו פת חמה נותנין לו פת חמה הראוי ליתן לו פת צונן נותנין לו פת צונן אם היה הרגלו להאכילו לתוך פיו ולא שיקח בידו ויאכל מאכילין אותו לתוך פיו היה ראוי למטה נותנין לו מטה ואם אינו ראוי למטה שוכב על הארץ ורואים מה שחסר לו ונותנים הכל ואפילו אם אין לו אשה וצריך לישא משיאין לו אשה ומקודם שוכרין לו בית ומציעים לו מטה ולוקחין לו כלי תשמישיו ואח"כ משיאין לו אשה וכל מה שחסר ימלאו חסרונו.

ד וכתב רבינו הרמ"א בסעי' א' ונראה דכך זה בנבאי צדקה או רבים ביחד אבל אין היחיד מחוייב ליתן לעני די מחסורו אלא מודיע צערו לרבים ואם אין רבים אצלו יתן לו היחיד אם ידו משנת עכ"ל ואינו מובן כלל דמסיג אם יד היחיד משנת כגון שהוא עשיר מופלג ועניים

מרבנים והעשירים אומרים יחזרו על הפתחים והבינונים אומרים שלא יחזרו על הפתחים אלא תורה פרנסתן מוטלת על הציבור לפי סמן הדין עם הבינונים כי עיקר חיוב הצדקה לפי המזון ויש מקומות נוחות ליתן כפי הנדבה ויש לפי המס והנותן לפי ברכתו ראוי יותר לברכה עכ"ל וכ"ז הוא מתשו' הרשב"א (ח"ג סי' ע"ט) והוסף לומר בלשון זה שורת הדין כדברי הבינונים וכ"ז אלא שהדור נדלדל ואין עשירות לא בכיס ולא ברעת ומ"מ בכל המקומות מפרנסין לפי הקופה ולפי סמן ואם יחזרו אח"כ על הפתחים יחזרו וכל אחד יתן לפי דעתו ורצונו וכ"ז עכ"ל.

וא' ויראה לי בביאור הדברים דהנה כפי מה שנתבאר מדין התורה ליתן לעני די מחסורו אשר יחסר לו כפי הדינים שנתבארו וכל זה היה מוב בזמן שישראל היו על מכונם שרובן ככולם היו בע"ב מחפרנסין בכבוד מאדמתם וקצת מחסור ועניים היו מועטין היתה הצדקה מספקת לדי מחסור העניים אבל בעוה"ז זה הרבה מאות בשנים שנדחית מרחי אל דחי ואין לנו לא קרקעות ולא דבר קיימי ופרנסתנו מאויר ואנו נוזנין במן כבודו המדבר ורוב ישראל יחיו במצור ובמצוק ונתרבו העניים והעשירים נתמעטו ואין בגדר כלל להספיק לכל העניים די מחסורם ונתבטלו קופות הצדקה בכל עיר ועיר להספיק להנצרכים אלא העני הצריך מסבב על הפתחים ומ' שהוא בוש לחזור יושב בביתו ברעב ויש מרחמין שמאספין עבורו כידוע בזמנינו זה שעם כל ריבוי הצדקות אינו מספיק אף לאחד מעשרה וע"פ רוב העניים הפשוטים שבעים בלחם והמפונקים נועים ברעב בעוה"ז ואם כי זה מקרוב התאמצו באיזה ערים לעשות קופה כללית ושלא יחזרו על הפתחים ומשגיחים ביותר על בע"ב שיררו מנכסיהם אמנם למשמע און דאבה נפשינו כי אין מעמד מפני ריבוי הנצרכים ד' ירחם.

וב' והנה בזמנו של הרשב"א עדיין היו קופות ותמחויין בכל עיר ועיר וכמ"ש הרמב"ם בפ"ט דין ג' וז"ל מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל ישראל שאין להן קופה של צדקה וכ"ז עכ"ל ואמנם בזמן הרשב"א התחיל המצב להתמוטט ורבו עניים ויכן אמרו העשירים כיון שמהצדקות שלנו לא יספיק לצרכיהם אי"כ מה בצע בקופה של צדקה יחזרו על הפתחים וכל אחד יתן כפי נדבת לבו והבינונים אמרו לפי סמן כלומר שתהיה קופה של צדקה ופסק הרשב"א שהדין עם הבינונים לפי שסדין תורה כן הוא ואי' משום שלא יספיק יחזרו אח"כ על הפתחים וזהו שאומר שהדור נדלדל כדומר שהקופה אינה מספקת ולכן התחיל בזמנו וז' יופי מנהגים יש מקומות שנתנו לפי נדבת לבן ויש לפי המסים והכל מפני לחצנו זו הדרך וד' יסיר חרפת עמו ויעלינו בשמחה לאה"ק אמן.

כתוב

כיון שמחזירין על כל יחיד בפ"ע אלא שמי"ם אמרו חז"ל (כ"ז ט') דרבר מועט נותנין לו גם מהקופה דאם יראו שהגבאי אינו נותן לו כלום מהקופה יאמרו עליו שאינו הגון ולא יתנו לו כלל וימות ברעב ולכן נותנין לו גם מהקופה דבר קטן.

ה' וזהו הכל בעניי העיר אבל עניים העוברים דרך העיר והם מערים אחרות ובהם לא שייך שיתנו להם די מחסורם כמובן יש בהם שיעורים אחרים וכך שנו חכמים במשנה דפאה (פ"ה מ"ז) אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבר הנלקח בפונדיון והוא מטבע של מ"ז פרוטות כשהמקח מקמח עומר ד' סאין בסלע והוא חצי קב קמח בפונדיון והחנוני משתכר מחצה מפני הוצאות' העצים (כמונת ס"ד:) ונמצא שהכבר הזה יש בו רובע קב קמח ואם לן נותנים לו פרנסת לינה והיינו מצע לישן עליו וכסת ליתן מראשותיו ותניא בחוספתא שם דנותנין לו גם שמן וקטניות במה לאכול פתו ואם היה שבת בעיר נותנין לו סוון ג' סעורות דחייב אדם לאכול בשבת ג' סעורות ונותנין לו שמן וקטניות וגם דג וירק לכבוד שבת וזהו בעני פשוט אבל כשמכירין אותו שהוא מכובד נותנין לפי כבודו ופשוט הוא דזה העני העובר ממקום למקום נצרך גם לנדבה לפרנסת ביתו או להשיא בתו וכיוצא בזה דנותנין לו גם נדבות קטנות וכן המנהג. וכמה ימים יכול העני להיות בעיר שיצטרכו ליתן לו סעודות אינו מבואר ולפי הנראה מהמשנה אין מחוייבין ליתן לו רק סעודה אחת ביום ואחת בלילה דבכבר שנתבאר יש בו שתי סעודות (ט' שנת קי"ה וכתב"ס ע"ה) ועכשיו מרגלא בפומי דאינשי שיש רשות לעני העובר להיות ג' ימים בעיר ושיתנו לו לאכול כל הג' ימים ולא ירעתי מקורו.

ו' כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' ה' עניי העיר

ובב"י יו"ד סי' ר"ג הביא מלשון הסמ"ג שם הספרי ותוספתא דפאה די מחסורו ללמדך הראוי לפת חמץ נותנים לו פת חמץ, מזה מזה וכו', והארכתי בדברים אלה בשו"ת שצטט הלוי ח"ד סי' ק"ל יע"ש, ולפ"ז מחלקי נדקה הם כדאינים ופוסקים כפי העני העומד לפניהם יע"ש מלשון הטור סי' רנ"ו.

ורח"ב זה מוטל בעיקרו על הצדור ע"י גבאי או רבנים יחד כמבואר ברמ"א יו"ד סי' ר"ג ס"א ואפילו להחולקים שם (ע"ש בט"ז) דאם יד יחיד משגת, מכ"מ פשיטא דכהיום שהוצאות בית וכו' עולים הון עתק דאין לחייב את היחיד גם אם ידו משגת.

והשתא לענין ענש שאלתו, הנה לשון הש"ס דשוכרין לו דירה ודאי משמע הא לקנות לו בית אין מחויבים, וגם אם נימא דכהיום שהרי פעמים זה בלתי אפשרי ממילא גם קניית דירה נכנס בגדר די מחסורו זה בית, דהא זולת זה לא ימצא אשה, מכ"מ פשיטא מאד דרק הכי צריך וזול הוא בגדר נדקה לא דירה רחבה בת כו"כ חדרים דלכן אפקה תורה בלשון די מחסורו וגו', וכאידך ברייתא דאין אתה מחויב לעשרו, וקשה דמה קס"ד דכן מחויב לעשרו עד דנצרך קרא ע"ו, אלא ע"כ דה"ק דקס"ד שפתן לו מה שצריך לו באמת ציד רחבה כ"כ עד שאתה מעשרו עי"ו, לזה כתבה תורה דרק למלאות החסרון ביותר לא דרך עשירות.

וז"ל המאירי בכתובות שם, ויתום שצא לישא עושין לו כל צרכו מן הנדקה בצמאוס ושוכ כ' עו"פ ואח"כ משיאין לו אשה וכולם בצמאוס גדול, ופשיטא לי דהאי דינא דאין אתה מחויב לעשרו שייך גם בעני בן טושים ועשירים הגם דאמרין שם בכה"ג אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, היינו לתת לו אורח חייו כאשר הוא רגיל ולא יתרעם על גורלו, אבל פשיטא דלהעשירו אין חיוב.

והיוצא מזה דגדר חיוב אינו אלא להשלים לו החסר ביותר, ולא כאלה המפריזים על המדה, זה באופן כללי. וע"ע פרטים בזה בשצט הלוי ח"ד שם, והיות שיש כהיום הרבה נזכרים כאלה צריכים לחלק הדי מחסורו לכולם, ובשום אופן אין חיוב לתת מותרות שגם לפי ערך הזמן והדור אפשר לחיות בלעדס, ובזה החמירתי קצת יותר ממה שבארתי בשצט הלוי שם. [ע"ע ח"ה סי' קל"ד א]

והרני דוש"ת באהבת,
מצפה לישועת ה'

לסוחר ולפעמים מרויחים בזה יותר מכל העסק, ע"כ מסביר נראה שהנכו בזה הוא יותר מפחת אבל פחות מחצי העלות שעלו לו רכשים האלה.

ז. בענין התוכניות שמשקיעים לזמן רב, ואשר אצל שלטונות נחשבים כהוצאה, מהו הדין לענין מעשר כספים, וזמן הפרשת מעש"כ במקרה זה.

לדידי פשוט ע"פ התורה זה לא נחשב הוצאה אלא עסק ע"מ להרויח, ויתכן שכיון שהעסק לא נגמר עדין לא חל חיוב הפרשה, מכ"מ יראה שמאד חומרא וחציית המצוה יעשה עכ"פ חשבון בסוף כל שנה כי לפעמים נמשכים השקעות אלה תקופות ארוכות ויש חשש שכתה ומי יודע מה יולד יום.

ח. בענין מכירת סחורה שעבורה עדין לא קבלו כל התמורה וממילא כל הריוח אם המכירה עצמה נחשבת לריוח של העסק או רק בקבלת התמורה.

דע"ת נוטה דרק קבלת כל התמורה שמסקפת מציאות הרייוח בפועל מחייב להפריש מע"כ, משא"כ

מכירת סחורה עם רק התחייבות תשלומין וז"פ לענ"ד.
שמה אני שנמצאו אנשים כבודו ג"י המדקדקים במעשיהם וחוצצי מצות ושכר הרבה מן השמים יטול. [ע"ע ח"ה סי' קל"ג]

הרני דו"ש בידידות, מצפה לרחמי ה'.

סימן רב

ב"ה, עש"ק תולדות תשנ"ד לפ"ק.

כבוד ידידי היקר נעלה הרב האברך השלם בתורה ויראה ר' צבי יברוב שליט"א.

אחדש"ה ש"ש וי"ת באה"ר,

לנכון קבלתי מכתבו היקר והאותיות שאלוני אודות הגדרה של נדקה להכנסת כלה עד היכן מגיע האם מחויבים ליתן לרכוש דירה יקרה שאפשר לקבלה במק"א בזול יותר, האם מחויב ליתן כספו לעשות סעודת חתונה באלו יקר במקום שאפשר לעשותה במק"א בזול הרבה, וכיו"צ לענין תכשיטין וכו'.

ובתשובה אומר, הנה בש"ס כתובות ס"ז ע"ב ת"ר יתום שצא לישא שוכרין לו בית, ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו וכו' שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר לו זה מטה ושולחן וכו', ושוכר ת"ר די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנקו ואי אתה מצווה עליו לעשרו וכו'.